

Zomerhuis

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Vigdis Hjorth

Zomerhuis

Vertaald uit het Noors
door Neeltje Wiersma

Ambo|Anthos
Amsterdam

This translation has been published with
the financial support of NORLA.

ISBN 978 90 263 4036 9

© 2016 Cappelen Damm AS, Oslo

© 2018 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Neeltje Wiersma

Oorspronkelijke titel *Arv og miljø*

Oorspronkelijke uitgever Cappelen Damm

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Julien Orré/500px

Foto auteur © Kjell Ruben

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Doe iets wat je moet doen, als iets wat je wilt doen.

Slavoj Žižek

Mijn vader is vijf maanden geleden gestorven, op een gelukkig of ongelukkig tijdstip, afhankelijk van met welke ogen je ernaar kijkt. Zelf geloof ik dat hij er niets op tegen zou hebben gehad om zo onverwacht uitgerekend op dat moment te overlijden, ik dacht bijna dat hij zelf de val veroorzaakt moest hebben toen ik het hoorde, voordat ik details kreeg. Voor toeval leek het te veel op iets wat je in romans wel tegenkomt.

Mijn broer en zussen hadden in de weken voor zijn overlijden een heftige woordenwisseling gehad over een voorschot op de erfenis, het ging om de verdeling van de zomerhuizen van de familie op Hvaler. En slechts twee dagen voordat vader viel, had ik mijn positie bepaald, aan de kant van mijn oudere broer, tegenover mijn twee jongere zussen.

Ik hoorde op een zonderlinge manier van deze ruzie. Op een zaterdagochtend – ik had me erop verheugd omdat ik die helemaal zou besteden aan het voorbereiden van een voordracht op een seminar over de positie van het hedendaagse toneel in Fredrikstad die avond – belde mijn zus Astrid. Het was eind november, een mooie, heldere ochtend, buiten scheen de zon, bijna voorjaarsachtig als ik niet beter wist, als de bladloze bomen hun kale takken niet uitstrekten naar de hemel, als de grond niet bedekt was met rode bladeren. Ik was in een goed humeur, zette koffie, verheugde me op Fredrikstad, om daar wat door het oude centrum te slenteren als mijn werk erop zat, over de vestingwallen te lopen en naar de rivier te kijken met de hond, die ik zou meenemen. Ik stapte onder de douche en toen ik eronder vandaan kwam, zag ik dat Astrid een aantal keren had gebeld. Het ging vast over het redigeren van de essaybundel waarmee ik haar hielp.

Ze nam fluisterend op. Wacht even, zei ze, de telefoon stoorde, alsof ze zich in een ruimte met elektrische apparaten bevond. Wacht even, herhaalde ze, nog steeds fluisterend, ik wachtte. Ik ben in het Diaconessenhuis, zei ze, ik hoorde haar stem nu beter, het gezoem was verdwenen. Het is moeder, zei ze. Maar het is goed gegaan. Ze is buiten levensgevaar.

Een overdosis, zei ze, moeder heeft vanavond een overdosis genomen, maar het is goed afgelopen, ze is alleen erg moe.

Het was niet de eerste keer, maar destijds waren er zoveel akelige gebeurtenissen aan voorafgegaan dat het me niet verbaasde. Astrid zei nog een keer dat het goed was gegaan, dat moeder buiten levensgevaar was, maar dat het kantje boord was geweest. Moeder had haar om halfvijf 's nachts gebeld en gezegd dat ze een overdosis had ingenomen: Ik heb een overdosis ingenomen. Astrid en haar man kwamen net thuis van een feest en waren niet in staat om te rijden. Astrid had vader gebeld, die moeder op de keukenvloer vond en de buurman die arts is, waarschuwde. De buurman was gekomen en wist niet zeker of het nodig was om een ambulance te bellen, maar deed het voor de zekerheid toch, en de ambulance kwam en reed moeder naar het Diaconessenhuis, waar ze nu was, buiten levensgevaar, maar erg, erg moe.

Waarom, vroeg ik, en Astrid hield een vaag en onsamenhangend verhaal, maar na een poosje begreep ik dat de zomerhuizen van de familie op Hvaler naar mijn twee zussen, Astrid en Åsa, waren gegaan zonder dat onze broer Bård erover geïnformeerd was en voor taxatiewaarden die hij te laag vond toen hij erachter kwam. Hij had flink heibel geschopt. Ze had hem onlangs geschreven omdat moeder binnenkort tachtig en vader vijfentachtig zou worden, wat natuurlijk gevierd moest worden, dus schreef ze Bård en vroeg of hij en zijn gezin ook wilden komen op het feest en hij had geantwoord dat hij haar niet wilde zien, dat ze met wat handjeklap een zomerhuis op Hvaler in bezit had gekregen, dat het naadloos paste in de jarenlange financiële voorkeursbehandelingen, dat ze enkel en alleen uit was op haar eigen gewin en niet met anderen rekening hield.

Astrid was ontdaan over de toon en de inhoud en had moeder het bericht laten zien, die op haar beurt geschokt had gereageerd en een overdosis had genomen en nu dus in het Diaconessenhuis was opgenomen; in zekere zin was het allemaal de schuld van Bård.

Toen Astrid hem had gebeld en had verteld over de overdosis, was zijn reactie dat ze zelf verantwoordelijk was voor de situatie. Hij is zo koud, zei ze. Gebruikt het ergste wapen dat er is, de kinderen. Bårds kinderen hadden Astrid en Åsa onvriend op Facebook en vader en moeder geschreven dat ze erg teleurgesteld waren over het verlies van de zomerhuizen. Moeder was zo bang om het contact met de kinderen van Bård kwijt te raken.

Ik vroeg haar moeder beterschap te wensen, wat kon ik anders doen. Daar zal ze blij mee zijn, antwoordde ze.

Het is vreemd te bedenken wat voor grote rol toeval speelt als we in ons leven mensen tegenkomen die bepalend zullen worden voor hoe wij ons ontwikkelen, die onze keuzes beïnvloeden of er een directe oorzaak van zijn dat ons leven een andere richting opgaat. Of is het geen toeval? Voelen we dat de persoon die tegenover ons staat ons die kant op stuurt die we bewust of onbewust wensen te gaan? Blijven we daarom contact houden met die persoon? Of voelen we dat de persoon die tegenover ons staat ons verleidt van het pad af te gaan of ons van het pad dat we bewandelen af duwt en wensen we daarom die persoon niet meer te zien? Het is vreemd te bedenken hoe belangrijk één enkele persoon kan worden voor de manier waarop je in beslissende situaties handelt, dat we uitgerekend die persoon om raad hebben gevraagd.

Ik dronk geen koffie, ik was onrustig, ik kleedde me aan en ging naar buiten, een frisse neus halen, mijn hoofd leegmaken. Ik reageerde niet adequaat, dacht ik. Ik belde Søren, een van mijn kinderen die de familie het beste kende. De overdosis verraste hem natuurlijk, maar hij had van de eerdere overdoses gehoord en het liep immers altijd goed af, ze belde altijd op tijd. Toen ik begon over de overdracht van de zomerhuizen beneden de taxatiewaarden, dacht hij even na en zei dat hij de reactie van Bård begreep. Hij had niet gebroken met zijn ouders, wat ik wél had gedaan, hij was er al die tijd geweest, niet zo close met vader en moeder als Astrid en Åsa, maar dat zou geen reden moeten zijn om hem financieel te straffen.

Ik belde Klara, die woest werd. Koketteren met zelfmoord was niet goed. De zomerhuizen van de familie aan twee van de vier kinderen geven, stiekem en beneden de taxatiewaarden, dat deugde niet.

Ze stonden volledig in hun recht, maar de laatste jaren hadden ze zo vaak verzekerd dat ze hun kinderen wat de erfenis betreft gelijk wilden behandelen. Terwijl nu bleek dat het bedrag dat Bård en ik zouden krijgen als compensatie voor de zomerhuizen, opvallend laag was. Daar reageerde hij op, begreep ik, en op het feit dat niemand hem had verteld dat de overdracht al had plaatsgevonden. Ik was ook niet op de hoogte gebracht, maar ik kwam al jaren niet meer bij hen. Ik had de laatste tijd alleen contact gehad met de zus onder mij, Astrid, hooguit twee telefoontjes per jaar. Dus was ik verbaasd toen ik op mijn verjaar-

dag een paar maanden geleden de groeten kreeg van mijn jongste zus, van wie ik al in eeuwen niets meer had gehoord. Ze schreef dat ze me ook felicitaties had gestuurd op mijn eerdere verjaardagen, maar dat ze een verkeerd huisnummer had gebruikt. Vandaar. Tot dusver was het twee tegen één geweest, Astrid en Åsa tegen Bård, maar als ik ging meedoen, kon alles veranderen. Ondertussen had ik gezegd dat die erfenis me niets kon schelen. Mijn zussen hoopten vast dat dat rechtsgeldig was, maar konden daar niet van uitgaan. Dat soort dingen zei ik in mijn telefoontjes met Astrid, toen zij wilde dat ik me met mijn ouders ging verzoenen. Ze zette me emotioneel onder druk, zo voelde het, ze voerde aan hoezeer ze leden onder mijn afwezigheid, dat ze al oud waren, dat ze wel gauw zouden sterven, kon ik niet langskomen op een feestdag of op een ronde verjaardag. Waarschijnlijk oefende moeder weer druk op haar uit, maar ik liet me niet vermurwen door dat gepraat over ouderdom en dood, het maakte me alleen maar geïrriteerd en verdrietig. Nam ze mijn beweegredenen niet serieus? Ik had het hun toch uitgelegd? Uitgelegd dat ik ziek werd in de nabijheid van moeder en vader. Doen alsof er niets was gebeurd zou verraad aan mezelf zijn, was onmogelijk, ik had het immers geprobeerd! Ik liet me niet vermurwen, raakte geïrriteerd en werd verdrietig, niet op dat moment, maar daarna, 's nachts, in een mail. Schreef dat ik mijn ouders nooit meer wilde zien, dat ik nooit meer een voet in Bråteveien zou zetten, dat ze me voor mijn part mochten onterven.

Nadat ik met mijn ouders had gebroken, belde mijn moeder vele malen, het was het tijdperk voor de mobiele telefoon en ik wist niet wie er aan het andere eind van de lijn was als ik opnam. Nu eens huilde ze, dan weer schold ze me uit, en ik kreeg pijn in mijn lijf, maar ik had geen keus, wilde ik overleven, niet wegzakken, verzuipen, dan moest ik wegblijven. Ze vroeg waarom ik haar niet wilde zien, alsof ze niet wist waarom, stelde me onmogelijke vragen: Waarom haat je me terwijl je mijn lievelingskind bent? Talloze keren had ik haar gezegd dat ik haar niet haatte, tot ik haar begon te haten, had ik het steeds maar weer uitgelegd, moest ik het nog een keer uitleggen, wanneer het, bij het volgende twistpunt aangekomen, zou zijn alsof ik het niet had uitgelegd. Ik voelde me afgewezen, moest ik nog een keer worden afgewezen?

De eerste jaren na de breuk ontstond er veel drama vanwege dit soort telefoongesprekken. Moeder belde met beschuldigingen en smeekbedes en ik raakte overstuur en buiten zinnen. Toen namen de telefoontjes af, dus gaf ze het op, dacht ik, waarschijnlijk vond zij ook dat voorspelbaarheid en rust beter waren dan de zenuwtergende onrust die de onverzoenlijke gesprekken met zich meebrachten. Dus mocht Astrid af en toe een poging wagen.

De laatste jaren had moeder in elk geval weinig contact met mij gezocht. Het gebeurde weleens dat ze een bericht schreef wanneer ze ziek was, wat ze af en toe was, zoals de meeste oudere mensen. Ik ben ziek, kunnen we eventjes met elkaar praten? Het was 's avonds laat, ze had vast en zeker gedronken, ik had gedronken en antwoordde dat ze me de volgende ochtend kon bellen. Toen schreef ik Astrid dat ik wel met mama over ziekte en behandeling wilde praten, maar zodra ze met beschuldigingen en drama kwam, zou ik ophangen. Ik weet niet of die boodschap werd overgebracht, maar toen moeder me de volgende ochtend belde, praatte ze alleen over ziekte en behandeling en misschien had ze hetzelfde gevoel als ik toen ik had opgehangen, dat het gesprek goed was geweest. In elk geval kwam ze niet meer met haar teleurstelling en verdriet bij me, daarvoor ging ze naar Astrid, begreep ik, en het moet voor Astrid zwaar zijn geweest om met moeders teleurstelling en verdriet om te gaan, misschien was het ook niet zo vreemd dat ze me tot een verzoening probeerde te bewegen.

Vanwege die teleurstelling en het verdriet dat ik mijn ouders had aangedaan door mijn breuk, was ik erop voorbereid dat ik ontferd werd. Mochten ze dat tegen de verwachting in achterwege laten, dan moest dat zijn omdat het er naar de buitenwereld toe niet fraai zou uitzien, ze wilden graag dat het er naar de buitenwereld toe fraai uitzag.

Maar dit lag allemaal nog in de toekomst, ze waren allebei gezond en goed ter been.

Dus was ik verrast toen ik drie jaar geleden met kerst een brief van mijn moeder en vader kreeg. Mijn volwassen kinderen waren op 23 december bij hen op bezoek geweest, zoals ze sinds de breuk altijd deden, op aandringen van mij, omdat de druk op mij minder werd

wanneer moeder en vader hun kleinkinderen mochten zien. En mijn kinderen vonden het prima om hun neven en nichten te zien en met geld en cadeaus thuis te komen en drie jaar geleden dus ook met een brief. Ik opende de brief terwijl ze om me heen stonden en las hem voor. Er stond dat ze een testament hadden opgemaakt en dat hun vier kinderen ieder een gelijk deel zouden erven. Afgezien van de zomerhuizen op Hvaler, die zouden Astrid en Åsa krijgen, tegen de marktwaarde. Ze waren blij dat ze de waardevolle zaken aan hun kinderen konden doorgeven. Op de gezichten van mijn kinderen verscheen een voorzichtige glimlach, ook zij hadden op niets gerekend.

Het was een merkwaardige brief. Erg genereus, in aanmerking genomen hoe gedeprimeerd ze naar eigen zeggen waren geweest vanwege mij. Ik vroeg me af wat ze ervoor terug verwachtten.

Enkele maanden nadat ik de kerstbrief over het testament had gekregen, belde mijn moeder. Ik stond met kinderen en kleinkinderen op een markt in San Sebastian, het was Pasen, we vierden dat in een appartement dat ik daar huurde. Ik wist niet dat het moeder was, ik had haar nummer niet opgeslagen. Haar stem bibberde zoals altijd wanneer ze overstuur was. Bård heeft flink heibel geschopt, zei ze, ik begreep niet wat ze bedoelde.

Bård heeft flink heibel geschopt, herhaalde ze, de uitdrukking die Astrid ook had gebruikt, in verband met het testament, zei ze, omdat Astrid en Åsa de zomerhuizen krijgen. Maar Astrid en Åsa zijn zo lief geweest, zei ze, zo zorgzaam. Bård heeft nooit gebruikgemaakt van de zomerhuizen, jij hebt nooit gebruikgemaakt van de zomerhuizen, wil jij een zomerhuis op Hvaler hebben?

Ik zou dolgraag een zomerhuis op Hvaler willen hebben, op het uiterste puntje van de rots met uitzicht op zee, als het niet zo was dat ik het risico liep de hele tijd moeder en vader tegen het lijf te lopen.

Nee, zei ik.

Dat wilde ze horen, begreep ik, ze kalmeerde meteen. En dat ik geen contact met Bård had gehad, dan zou ik immers onmiddellijk hebben begrepen waar ze het over had. Ik zei dat ik geen zomerhuis op Hvaler wilde hebben, dat het testament genereus was, dat ik nergens op had gerekend.

Astrid wist me later te vertellen dat zich een compleet drama rondom de zomerhuizen had afgespeeld. Toen Bård tijdens een bezoek aan de Bråteveien erachter kwam dat Astrid en Åsa ze hadden geërfd, was hij opgestaan en had gezegd dat ze al een kind kwijt waren, hij bedoelde mij, nu raakten ze er nog een kwijt, en was vertrokken. Ik begreep dat ze hem onredelijk vond. Hij was er al jaren niet meer geweest en hij had zelf een zomerhuis en die keren dat ze naar Hvaler kwamen had zijn vrouw niet goed overweg gekund met moeder en vader.

Ik was verbaasd over haar stelligheid, maar zei niets. Heerlijk, dacht ik, dat ik niets met die zomerhuizenstrijd te maken heb.

Nu was het dus geëscaleerd. De zomerhuizen stonden al op naam van Astrid en Åsa, Bård had woedend gereageerd en moeder lag in het Diaconessenhuis na een overdosis.

De eerste keer dat ik Klara Tank zag paradeerde ze met een kinderwagen door de gang van het Instituut voor Literatuurwetenschap. Daar zat de zoon van een bekend schilder in. Wanneer Klara naar college kwam, was dat met het kind van de schilder, die natuurlijk in scheiding lag. Ik was een plichtsgetrouwe student die alle stof bestudeerde die werd opgedragen, maar kwam niet veel op het instituut, ik was zwanger van mijn tweede kind en had een gezinsleven. Daarom zag ik Klara maar een enkele keer bij Literatuurwetenschap, maar ze viel me op, de studente met de kinderwagen. De eerste keer dat ze tegen me praatte was op het trottoir in de Hausmanns gate een paar jaar later na een bijeenkomst over literatuurkritiek. Ze zat in de redactie van een literair tijdschrift dat een populaire schrijver finaal de grond had ingeboord, ze verdedigde de kritiek, op blote voeten en met maaierende armen, wilde literaire rechtbank zeggen, zei literaire reetbank, begon te lachen en kon niet meer ophouden, begon te huilen en rende naar buiten en kwam niet meer terug. Toen ik wegging, stond ze op het trottoir in de Hausmanns gate op me te wachten, nog steeds op blote voeten, ook al was het oktober, maakte de knopen van mijn jas los, plukte aan mijn zijden blouse en zei dat die mooi was. Ik vertrok, ik wilde niet aangestoken worden door haar vreemdheid.

Ik liep verder dan gewoonlijk, ook al moest ik 's avonds naar Fredrikstad. Sloeg af het vredige bos in dat nog steeds gedeeltelijk groen was, maar het had niet zo'n rustgevende uitwerking op me als anders. Bomen die tijdens de stormen van de afgelopen weken waren omgevallen versperden de paden en hun dikke, donkere wortels waren blootgelegd. Ik belde mijn dochters, maar kreeg hen niet te pakken, belde mijn lief, kreeg hem ook niet te pakken, had een enorme behoefte om iemand te vertellen wat ik had gehoord, maar waarom, het was niet dramatisch, het was goed afgelopen.

Ik dacht aan mijn vorige gesprek met Astrid, een paar dagen geleden. Ik had het laatste halfjaar meer contact met haar gehad dan daarvoor. Ze stelde een essaybundel over mensenrechteneducatie samen en wilde mijn oordeel over ordening en hoofdstukindeling hebben, iets waar ik als tijdschriftredacteur meer kaas van had gegeten dan zij. Ik las en gaf commentaar, we spraken over vorm en voortgang, en in ons laatste gesprek, nog maar een paar dagen geleden dus, bespraken we de laatste punten en hadden we het over een mogelijke uitgever. Ook toen liep ik buiten, pakte de telefoon van de ene hand over in de andere, kon ik me herinneren, omdat het koud was om zonder handschoenen te praten. Toen de boekenpraat voorbij was, vroeg ik zoals altijd hoe het met de familie ging. Gedoe met Bård en de zomerhuizen, antwoordde ze, ik dacht dat ze het over het testament had.

Ik vertrok naar Fredrikstad. Pas toen ik het donkere, bijna uitgestorven centrum binnenreed werd ik rustiger. Ik vond een parkeerplaats in de buurt van mijn pension, waar ik al eerder had overnacht, liep met de hond over de vestingwallen langs de rivier, die koperrood kleurde door de ondergaande zon, probeerde aan de discussie over het ontbreken van hedendaags Noors toneel te denken, maar kon me niet goed concentreren. Ik belde Tale en Ebba nog eens, maar ze namen niet op, ik belde Lars, hij nam ook niet op, ik belde Bo, maar bedacht toen dat hij in Israël zat. Vroeg mezelf waarom ik zo nodig mijn dochters, mijn vriend en Bo over mijn moeder, de overdosis en de zomerhuizen wilde vertellen. Belde de hartsvriendin uit mijn jeugd, die in de auto zat en het kort moest houden. Over de overdosis had ze al gehoord en die vond ze niet interessant, maar het gevecht om de erfenis interesseerde haar, daar had ze ervaring mee. Ze staan volledig in hun recht, zei ze, ze kunnen geven wat ze willen, aan wie ze willen, maar zo genereus als in de kerstbrief zijn ze niet. Ze had er trouwens nog eens over nagedacht, over die erfenis, zei ze, toen haar broer het zomerhuis van de familie had geërfd omdat hij het lievelingskind was, dat zij dat eigenlijk had moeten krijgen als compensatie voor de gemiste warmte en zorg.

Ik sloot Trouw op in de kamer en pakte de pont die me over de rivier naar het centrum zou brengen. Daarvandaan belde ik Tale en Ebba nog een keer, die nog steeds niet opnamen, ik belde Klara en vroeg waarom ik zo opgefokt was, waarom ik er beslist over moest praten, nu het goed was afgelopen.

Het zit diep, Bergljot, zei ze. Het zit verdomde diep.

Ik liep de pont af, door de straten naar boven, het begon te regenen, ik werd nat en zwaar. Het kwam door wat Klara had gezegd dat ik merkte hoe diep het zat, hoe ik de diepte in werd getrokken, hoe ik zwaar werd, zonk.

Het seminar ging goed, ik bracht het er goed vanaf. Na afloop bleef ik nog even in het café zitten en vertelde mijn panelleden over de taxatiewaarden van de zomerhuizen en de overdosis, ook al kende ik ze niet persoonlijk, ook al dacht ik terwijl ik het vertelde dat ik het

niet zou moeten doen. Ik schaamde me terwijl ik aan het praten was en schaamde me toen ik hun gezichten zag en schaamde me op de terugweg dat ik over de taxatiewaarden van de zomerhuizen en over de overdosis had verteld, kinderachtig en met overslaande stem, op een manier die bij een kind paste, bij die domme jeugd, schaamde me de hele nacht, kon niet slapen omdat ik me ervoor schaamde dat ik niet volwassen was, dat ik niet op een volwassen en evenwichtige manier kon vertellen, dat ik weer kind werd.

De dag nadat Klara mijn jas open had geknoopt in de Hausmanns gate en aan mijn zijden blouse had staan plukken, belde ze. Ik stond in de hal van het huis waar ik met man en kinderen woonde en begreep niet wie het was. Ze zei haar naam nog een keer, toen begreep ik het, toen werd ik bang, mijn immuunsysteem was verzwakt. Ze vroeg of ik een boek wilde recenseren voor het literaire tijdschrift waarvan zij in de redactie zat, dat wilde ik niet, dat durfde ik niet, dat durfde ik niet te zeggen. Ze vroeg of ik de volgende ochtend bij haar thuis kon komen, dan konden we het erover hebben, dat wilde ik niet, dat durfde ik niet te zeggen. Toen ik de volgende ochtend bij haar kwam, was ze bezig een boekenkast in elkaar te zetten, ze kreeg het niet voor elkaar, volgde de gebruiksaanwijzing niet, dronk gin. Ik kon niet drinken, ik moest rijden, ik nam het klusje van haar over. Terwijl ik schroefde, zei ze dat het niet hoefde, die recensie, het tijdschrift werd opgeheven, de uitgeverij moest erop toelleggen, hoe zou ze haar huur nu moeten betalen? Ik wist het niet, ik schudde mijn hoofd, ik wilde niet met financiële problemen besmet worden. Ze was verliefd op een getrouwde man en zou de volgende dag een abortus ondergaan, als ze dat niet deed, wilde hij haar niet meer zien. Ik kon niet helpen, ik wilde naar huis, had zin in gin, ik schroefde de kast in elkaar en vertrok, ik wilde haar niet weer zien.